

วิธีดำเนินการวิจัย

2.1 ขั้นตอนในการวิจัย

- 2.1.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.1.2 เก็บข้อมูลเบื้องต้นเพื่อกำหนดกลุ่มตัวอย่าง
- 2.1.3 จัดทำเครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ การเลือกหัวข้อที่ใช้ในการสัมภาษณ์ และคำคู่เทียบเสียง
- 2.1.4 ทักท้อขอสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง
- 2.1.5 เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์พูดคุยกับกลุ่มตัวอย่างแต่ละคน ตามหัวข้อที่กำหนดไว้ หรือนอกเหนือจากนั้นบ้างแล้วแต่สถานการณ์ ใช้เวลาสัมภาษณ์คนละประมาณครึ่งชั่วโมง หลังจากสัมภาษณ์เสร็จแล้ว ให้กลุ่มตัวอย่างอ่านบทความ และคำคู่เทียบเสียงที่เตรียมไปตามลำดับ บันทึกเทปไว้ทุกขั้นตอน
- 2.1.6 บันทึกเสียงการประกาศข่าวของกลุ่มตัวอย่างแต่ละคนที่สัมภาษณ์แล้ว โดยบันทึกจากการอ่านออกอากาศทางวิทยุกระจายเสียง ประมาณคนละ 2-5 ครั้ง ให้ตัวแปร 'ร', 'ล', '_ร' และ '_ล' ที่ปรากฏในข่าว กับตัวแปรที่ปรากฏในการสัมภาษณ์ มีจำนวนเท่ากันโดยประมาณ
- 2.1.7 วิเคราะห์ข้อมูล
- 2.1.8 สรุปผล และนำเสนอ

2.2 การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษาเรื่องการแปรของ 'ร' และ 'ล' ในภาษาไทยนี้ ผู้วิจัยเลือกศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่น่าจะเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบค่อนข้างสูงในการใช้ภาษาที่เป็นแบบอย่างแก่คนทั่วไปในสังคม และใคร่เชื่อว่าเป็นผู้พูดภาษาไทยมาตรฐาน นั่นคือ กลุ่มตัวอย่าง

ที่คาดว่ายังคงออกเสียง [x] ในหน่วยเสียง /r/ และเสียง [ɿ] ในหน่วยเสียง /a/ อยู่ กลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในเกณฑ์นี้ ได้แก่ กลุ่มครูสอนภาษาไทย และกลุ่มผู้ประกาศข่าวทางสถานีวิทยุกระจายเสียง ความคิดในเรื่องความรับผิดชอบต่อการใช้ภาษานี้ ผู้วิจัยได้แนวคิดมาจาก The Five Clocks ของ โจส (Joos 1961) โดยโจสกล่าวถึงเรื่องความรับผิดชอบต่อการใช้ภาษาว่า นักภาษาศาสตร์ไม่เห็นความสำคัญของเรื่องนี้มากนัก เพราะถือว่า การใช้ภาษามีลักษณะคิหรือเฉวในตัวเองอยู่แล้ว การตัดสินว่า การใช้ภาษาแบบคิหรือเฉว หรืออะไรเป็นบรรทัดฐาน (norm) ของการใช้ภาษานั้น เป็นเรื่องที่คนในสังคมเป็นผู้ตัดสินโดยไม่มีกฎเกณฑ์ที่แน่นอน อย่างไรก็ตาม โจสให้ความเห็นว่า ความรับผิดชอบต่อการใช้ภาษาในสังคมเป็นเรื่องที่ควรเอาใจใส่ เพราะสังคมจะอยู่รอดได้ ขึ้นอยู่กับการใช้ภาษาของคนในสังคมนั้นมีความรับผิดชอบมากน้อยเพียงใด ในที่นี้หมายรวมถึงการใช้ภาษาด้วย คนที่ใช้ภาษาซึ่งเป็นที่ยอมรับในสังคม ก็จะเป็นคนที่สังคมยอมรับด้วยเหตุนี้ ภาษาที่ "ไม่คิ" จะค่อย ๆ ลดลงไป เพราะคนส่วนใหญ่พยายามใช้แต่ภาษาที่ "คิ" เพื่อให้สังคมยอมรับกัน อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาจากตัวอย่างที่อยู่ในเกณฑ์ทั้ง 2 กลุ่มอย่างละเอียดแล้ว ผู้วิจัยตัดสินใจเลือกศึกษากับกลุ่มผู้ประกาศข่าวทางสถานีวิทยุกระจายเสียง เนื่องจากผู้ประกาศข่าวทุกคนเป็นผู้ที่ผ่านการสอบคัดเลือกจากคณะกรรมการบริหารงานวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ (กบว.) แล้ว ตามระเบียบว่าด้วยการทดสอบผู้ประกาศของสถานีวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ พ.ศ. 2523 โดยผู้รับการทดสอบจะต้องอ่านข้อสอบเป็นภาษาไทย (ภาคกลาง) คณะกรรมการจะพิจารณาถึงเสียง จังหวะ หลักภาษา ความชัดเจน และอื่น ๆ ซึ่งเหมาะสมกับหน้าที่ผู้ประกาศ (กบว. 2524: 91) การที่กลุ่มผู้ประกาศข่าว ได้รับการคัดเลือกจาก กบว. มาแล้ว ทำให้เราสามารถกล่าวได้ว่า กลุ่มผู้ประกาศข่าว เป็นผู้พูดภาษาไทยมาตรฐานทุกคนสำหรับกลุ่มครูสอนภาษาไทยนั้น เนื่องจากหน้าที่ที่จะต้องรับผิดชอบต่อการใช้ภาษาในสังคมทำให้คนทั่วไปคาดหวังว่า กลุ่มครูสอนภาษาไทยจะต้องเป็นผู้ใช้ภาษาไทยมาตรฐานอันที่จริงแล้ว การตัดสินเช่นนี้เป็นกรกระทำที่ไม่เป็นทางการ ซึ่งต่างจากกลุ่มผู้ประกาศข่าว ที่ได้รับเลือกอย่างเป็นทางการแล้ว อีกประการหนึ่ง ถ้าเลือกศึกษากับกลุ่มครูสอนภาษาไทย การควบคุมตัวแปรเกี่ยวกับสำเนียงภาษาถิ่นจะทำได้ลำบาก ซึ่งตรงข้ามกับกลุ่มผู้ประกาศข่าว ที่ผ่านการทดสอบเรื่องสำเนียงภาษาถิ่นมาแล้ว

ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตของกลุ่มผู้ประกาศข่าวทางสถานีวิทยุกระจายเสียง ที่จะใช้ศึกษาไว้ดังนี้

1. เลือกศึกษากับผู้ประกาศข่าวประจำสถานีวิทยุกระจายเสียงภาค เอฟ. เอ็ม. ในกรุงเทพฯ เท่านั้น เนื่องจากสถานีวิทยุ ภาค เอฟ. เอ็ม. ส่งกระจายเสียงได้ชัดเจนกว่าสถานีวิทยุ ภาค เอ. เอ็ม. ซึ่งเป็นผลดีในการบันทึกเทปการประกาศข่าวของผู้ประกาศฯ และที่สำคัญที่สุดก็คือ สถานีวิทยุ ภาค เอฟ. เอ็ม. ยังเป็นสถานีที่มุ่งให้บริการแก่คนในกรุงเทพฯ โดยเฉพาะผู้ฟังส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีการศึกษา จึงน่าจะมีผลทำให้ผู้ประกาศข่าวทางสถานีวิทยุ ภาค เอฟ. เอ็ม. ต้องระมัดระวังที่จะใช้ภาษาที่เป็นมาตรฐานในการอ่านข่าวออกอากาศมากขึ้น

2. เลือกศึกษากับกลุ่มผู้ประกาศข่าวที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีและสูงกว่า เนื่องจากต้องการจำกัดเรื่องตัวแปรทางการศึกษา

2.3 การเก็บข้อมูลเบื้องต้น

การเก็บข้อมูลเบื้องต้นของสถานีวิทยุกระจายเสียงภาค เอฟ. เอ็ม. ในกรุงเทพฯ จำนวน 35 สถานี โดยการสัมภาษณ์หัวหน้าสถานีฯ มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการจะทราบรายละเอียดเกี่ยวกับผู้ประกาศข่าว และการจัดรายการของสถานีวิทยุ แต่ละแห่ง เพื่อเป็นประโยชน์ในการหากกลุ่มตัวอย่าง และการติดตามรายการข่าวของแต่ละสถานี

การเก็บข้อมูลเบื้องต้นเพื่อหากกลุ่มตัวอย่าง มีขั้นตอนดังนี้

1. รวบรวมรายชื่อสถานีวิทยุกระจายเสียงภาค เอฟ. เอ็ม. ในกรุงเทพฯ ทั้งหมด จากนามส่งเคราะห์สื่อมวลชนในประเทศไทย ซึ่งกรมประชาสัมพันธ์ เป็นผู้จัดทำ ได้รายชื่อทั้งสิ้น 35 สถานี

2. ทำแบบสอบถามเชิงสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลเบื้องต้นของสถานีวิทยุ ภาค เอฟ. เอ็ม. ในกรุงเทพฯ ทั้งหมด พร้อมทั้งทำจดหมายขอความร่วมมือในการให้ข้อมูลแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่เกี่ยวข้องกับตัวผู้ประกาศข่าว ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา และรายการที่จัด และส่วนที่เกี่ยวข้องกับสถานีฯ ได้แก่ วัตถุประสงค์ และลักษณะ

การจัดรายการของสถานี

3. ออกเก็บข้อมูลเบื้องต้นตามสถานีวิทยุต่าง ๆ โดยใช้วิธีสอบถามจากหัวหน้าสถานี หรือเจ้าหน้าที่ประจำสถานี แล้วผู้วิจัยเป็นผู้กรอกแบบสอบถามเอง แต่มีบางแห่งเจ้าหน้าที่ของสถานี เป็นผู้กรอกให้

4. นำข้อมูลเบื้องต้นที่ได้เกี่ยวกับผู้ประกาศข่าวประจำสถานีวิทยุ แต่ละแห่ง มาเขียนลงในตารางแสดงรายชื่อ เพศ อายุ การศึกษา รายการที่จัด และอื่น ๆ โดยแยกตามสถานี ที่ผู้ประกาศฯ ประจำอยู่

6. นับจำนวนผู้ประกาศข่าว จากสถานีวิทยุ ที่เหลือเป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 28 สถานี โดยแยกตามเพศ อายุ และการศึกษา ได้ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนผู้ประกาศข่าว ของสถานีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 28 สถานี จำแนกตามเพศ อายุ และการศึกษา

เพศ	อายุ			การศึกษา		รวม
	20-30	31-40	41-50	ปริญญาตรี และสูงกว่า	ต่ำกว่าปริญญาตรี	
ชาย	8	25	11	8	36	88
หญิง	36	34	7	27	39	142

อันที่จริงแล้ว ในตอนแรก ตัวแปรทางสังคมที่ผู้วิจัยตั้งใจจะใช้นางานวิจัยนี้ ได้แก่ เพศ อายุ และการศึกษาของผู้ประกาศข่าว โดยสุ่มตัวอย่างประมาณ 1 ใน 3 ของจำนวนผู้ประกาศข่าว ทั้งหมด ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนผู้ประกาศข่าว ที่กำหนดให้เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเพศ อายุ และการศึกษา

เพศ	อายุ			การศึกษา		รวม
	20-30	31-40	41-50	ปริญญาตรี และสูงกว่า	ต่ำกว่าปริญญาตรี	
ชาย	7	7	7	7	7	35
หญิง	7	7	7	7	7	35

อย่างไรก็ตาม หลังจากเก็บข้อมูลเบื้องต้นแล้ว ปรากฏว่าการสุ่มตัวอย่างดังกล่าวจะมีตัวแปรทางสังคมเข้ามาเกี่ยวข้องอีกมาก และทำให้กลุ่มตัวอย่างมีขนาดใหญ่เกินกว่าการวิจัยในระดับนี้ ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษากับกลุ่มตัวอย่างเพียงกลุ่มเดียว คือ กลุ่มผู้ประกาศข่าว ที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีและสูงกว่า ส่วยรายละเอียดเกี่ยวกับตัวแปรทางสังคมของผู้ประกาศข่าว ที่ได้จากการเก็บข้อมูลเบื้องต้น ผู้วิจัยถือว่าเป็นผลพลอยได้ ที่อาจจะเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยนี้ไ้บ้าง หลังจากการวิเคราะห์ข้อมูลเสร็จแล้ว จำนวนผู้ประกาศข่าว ที่ใช้ศึกษามีดังนี้

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนผู้ประกาศข่าว กลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีและสูงกว่า

เพศ	อายุ			รวม
	20-30	31-40	41-50	
ชาย		7	1	8
หญิง	19	8		27

ตารางที่ 4 แสดงจำนวนผู้ประกาศข่าว ที่ใช้ศึกษาจริง

เพศ	อายุ			รวม
	20-30	31-40	41-50	
ชาย		4	1	5
หญิง	17	6		23

จำนวนผู้ประกาศข่าว ที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้มีจำนวน 35 คน จากสถานีวิทยุ 13 แห่ง แต่กลุ่มตัวอย่างจริงมีจำนวน 28 คน เพราะในช่วงเวลาที่ผู้วิจัยไปติดต่อของสัมภาษณ์นั้น ห่างจากเวลาที่ไปเก็บข้อมูลเบื้องต้นมาก จึงมีผู้ประกาศข่าว บางคนลาออก บางคนลา กิจ ฯลฯ รวม 7 คน ดังนี้ ลาออก 1 คน ลาศึกษาต่อ 1 คน ลาออก 2 คน และปฏิเสธที่จะให้สัมภาษณ์ 3 คน

2.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถามเชิงสัมภาษณ์ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับสถานีวิทย์กระจายเสียงภาคเอฟ.เอ็ม. ในกรุงเทพมหานคร (อยู่ในภาคผนวก ข.)
2. เครื่องบันทึกเสียง AIWA รุ่น HS.J 11 ใช้กับแบตเตอรี่แห้งขนาดเล็ก สาเหตุที่ผู้วิจัยใช้เครื่องบันทึกเสียงชนิดนี้ เนื่องจากว่ามีขนาดเล็ก สะดวกแก่การนำติดตัว นอกจากนั้น ยังมีไมโครโฟนในตัว ซึ่งดีกว่าไมโครโฟนนอกตัว เพราะจะไต่ไม่ทำให้ผู้ถูกสัมภาษณ์รู้สึกเขิน หรือไม่เป็นกันเอง เมื่อมีไมโครโฟนมาจ่อที่ปากขณะพูด การใช้แบตเตอรี่แห้งเพื่อเป็นการสะดวกที่จะนั่งสัมภาษณ์ตรงไหนก็ได้ ไม่ต้องเป็นกังวลในการหาที่เสียบปลั๊กไฟฟ้า
3. แถบบันทึกเสียงคาสเซต ขนาด C.60 ผู้วิจัยกำหนดไว้ว่าจะสัมภาษณ์ผู้ประกาศข่าว คนละประมาณ 30 นาที จึงใช้แถบบันทึกเสียงขนาดดังกล่าวเพราะมีความยาวหน้าละ 30 นาที
4. หัวข้อที่ใช้ในการสัมภาษณ์มีเกณฑ์ในการเลือกคือ เลือกหัวข้อที่เมื่อผู้วิจัยถามไปแล้วคาดว่าจะได้คำตอบที่มี 'ร' และ 'ล' ปรากฏในการออกเสียง โดยเรียงลำดับหัวข้อจากลักษณะแบบเป็นทางการ จนถึงไม่เป็นทางการ (อยู่ในภาคผนวก ค.)
5. บทความที่ใช้ในการอ่าน คัดมาจากบทบรรณาธิการหนังสือพิมพ์รายวันฉบับหนึ่ง เนื่องจากเนื้อหาของบทบรรณาธิการส่วนใหญ่มีลักษณะการเขียนที่ค่อนข้างจะเป็นทางการ สำหรับเกณฑ์ในการเลือกคือ ความยาวของเนื้อหาใช้เวลาอ่านประมาณ 3 นาที เนื้อหามีจำนวนตัวแปร 'ร', 'ล', '_ร' และ '_ล' เท่า ๆ กัน (อยู่ในภาคผนวก ง.)
6. คำคู่เทียบเสียง เลือกคำคู่เทียบเสียง 12 คู่ คือ คำที่มี 'ร' และ 'ล' ปรากฏ 6 คู่ และ '_ร' และ '_ล' 6 คู่ โดยตรวจสอบจากพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525 (อยู่ในภาคผนวก จ.)